

таких заходів, внаслідок яких пріоритетність об'єктів кримінально-правової охорони не відповідає пріоритетності цінностей в Основному Законі України.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження закономірностей реалізації правового механізму звільнення особи від відбування покарання з випробуванням, можна дійти висновку, що відповідні тенденції можуть свідчити про те, що цей механізм не завжди використовується відповідно до його мети та цілей. Зокрема, виявлена тенденція про фактичне існування прямого пропорційного зв'язку між ступенем тяжкості злочину та ймовірністю застосування до особи, яка його вчинила, ст. 75 КК, поширеність відповідних випадків засвідчує необхідність невідкладного системного ревізування правотворчої та правозастосовної діяльності по реалізації правового механізму звільнення особи від відбування покарання з випробуванням та виявлення співвідношення цього механізму із інститутом призначення покарання. Крім того, виявлена тенденція про поширеність випадків застосування ст. 75 КК до осіб, які вчинили злочини, за які передбачено покарання у виді позбавлення волі строком понад п'ять років, свідчить про необхідність законодавчого та правозастосовного узгодження усіх правових механізмів, які можуть використовуватись суддею при обранні виду та міри кримінальної відповідальності у широкому сенсі цього поняття.

1. *Хавронюк М. І.* Диференціація кримінальної відповідальності, або чи не очікує Україну соціальна катастрофа? / М.І. Хавронюк // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності : матеріали міжнародного симпозиуму, 11–12 вересня 2009 р. – Львів : ЛьвДУВС, 2009. – С. 245, 247. 2. Тут і далі використано дані *Звіту* про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/Zvit_1_pivrihha2015/. 3. *Письменський Є. О.* Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України / Є. О. Письменський. – Луганськ : РВВ ЛУВДС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. – 728 с. – С. 197.

УДК 343.32

В. Н. КУБАЛЬСЬКИЙ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОСНОВ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У статті досліджується кримінальне законодавство зарубіжних країн у частині відповідальності за злочинні посягання проти основ державного суверенітету. Встановлено, що в тій чи іншій формі (зазвичай у складі більш загальних норм) криміналізовано посягання на основи суверенітету (незалежності) держави в кримінальних кодексах переважної більшості країн світу. В кримінальних законах Королівства Данія,

Естонської Республіки, Республіки Корея, Литовської Республіки, Республіки Сан-Марино, Турецької Республіки передбачено спеціальні кримінально-правові норми, що спрямовані на охорону державного суверенітету та територіальної цілісності. У деяких країнах посягання на основи державного суверенітету та територіальну цілісність може утворювати одну з форм об'єктивної сторони державної зради чи інших злочинних діянь.

Встановлено, що кримінально-правові норми, спрямовані на охорону державного суверенітету (незалежності), містяться, як правило, у статтях, спрямованих на охорону водночас і територіальної цілісності. Вказані норми містяться переважно у розділах (главах) під назвою «Злочини проти держави» або «Злочини проти безпеки держави».

Ключові слова: основи державного суверенітету, кримінально-правова охорона, злочини проти основ державного суверенітету, законодавство зарубіжних країн.

Кубальский В. Н. Уголовно-правовая охрана основ государственного суверенитета по законодательству зарубежных стран

В статье исследуется уголовное законодательство зарубежных стран в сфере ответственности за преступные посяательства против основ государственного суверенитета. Установлено, что в той или иной форме (обычно в составе более общих норм) криминализованы посяательства на основы суверенитета (независимости) государства в уголовных кодексах абсолютного большинства стран мира. В уголовных законах Королевства Дания, Эстонской Республики, Республики Корея, Литовской Республики, Республики Сан-Марино, Турецкой Республики предусмотрены специальные уголовно-правовые нормы, которые направлены на охрану государственного суверенитета и территориальной целостности. В некоторых странах посяательства на основы государственного суверенитета и территориальную целостность могут быть квалифицированы как государственная измена или другие преступные деяния.

Установлено, что уголовно-правовые нормы, направленные на охрану государственного суверенитета (независимости), содержатся, как правило, в статьях, направленных одновременно и на охрану территориальной целостности. Указанные нормы содержатся преимущественно в разделах (главах) под названием «Преступления против государства» или «Преступления против безопасности государства».

Ключевые слова: основы государственного суверенитета, уголовно-правовая охрана, преступления против основ государственного суверенитета, законодательство зарубежных стран.

Kubalskiy V. Criminal legal protection of bases of state sovereignty is on legislation of foreign countries

In the article the criminal legislative of foreign countries is studied in part of responsibility for criminals against bases of state sovereignty.

In modern terms one of the most actual directions of domestic criminal lawful policy is counteraction crimes against bases of state sovereignty of Ukraine. To the criminal acts against bases of state sovereignty belong before all trenching upon territorial integrity and inviolability of Ukraine, high treason, planning, preparation, unleashing and prosecution of aggressive war, and also other acts, the public danger of which consists foremost of that they can create an instant danger existence of the independent (sovereign) state within the limits of existent territory.

An analysis of the criminal legislation of foreign countries indicates that in one form or another (usually as part of a more general rules) criminalized criminal trespasses on the bases of sovereignty (independence) of the state in the criminal codes of most priority coun-

tries. The criminal laws of the Kingdom of Denmark, the Republic of Estonia, the Republic of Korea, the Republic of Lithuania, the Republic of San Marino, the Republic of Turkey provides special criminal law, aimed at protecting state sovereignty and territorial integrity. In some countries, criminal trespasses on the bases of state sovereignty and territorial integrity can be qualified as treason or other criminal acts.

The criminal law of foreign countries in this sphere contains many rules that are efficient and effective in combating crimes against bases of state sovereignty, require study and implementation of national legislation, and is useful when building a system crimes against bases of state sovereignty.

Key words: *bases of state sovereignty, criminal legal protection, crimes against bases of state sovereignty, legislation of foreign countries.*

У сучасних умовах Україна як держава активно обстоює свій суверенітет. У зв'язку з цим одним із найбільш актуальних напрямів вітчизняної кримінально-правової політики є протидія злочинам проти основ державного суверенітету України. У контексті викладеного до одного з пріоритетних напрямів реформування кримінального законодавства України слід віднести вдосконалення гарантій державного суверенітету. Для забезпечення такого реформування, у процесі розробки вітчизняної концепції кримінально-правової охорони основ державного суверенітету та висунення обґрунтованих пропозицій до законодавства необхідно проаналізувати зарубіжний досвід правової регламентації відповідальності за злочини у цій сфері.

У вітчизняній юридичній літературі системно не досліджувався такий об'єкт кримінально-правової охорони, як основи державного суверенітету. Державний суверенітет визначають переважно як безпосередній об'єкт окремих злочинів проти основ національної безпеки (розділ I Кримінального кодексу України) або злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (розділ XX). Дослідженню окремих аспектів кримінально-правової протидії злочинам проти основ державного суверенітету та сепаратизму у своїх наукових працях приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені як, В. С. Батиргарєєва, О. М. Костенко, Н. В. Нетеса, С. Саяпін, Є. П. Сергун та ін.

Зокрема, небезпідставно юристом-міжнародником С. Саяпіним актуалізовано питання злочинного посягання однієї країни на державний суверенітет іншої. «За лінгвістичною аналогією, – стверджує С. Саяпін, – цей злочин можна назвати «патріацидом» – знищенням державності (від латинського patria – «держава», «Батьківщина» і латинського caedere – «вбивати»). ... Сьогодні весь світ є колективним свідком ще одного злочину, що досі не має назви». «За лінгвістичною аналогією, – стверджує С. Саяпін, – цей злочин можна назвати «патріацидом» – знищенням державності (від латинського patria – «держава», «Батьківщина» і латинського caedere – «вбивати»). В даному разі української державності¹.

У зв'язку з тим, що російський кримінальний закон не містить спеціальної норми проти сепаратизму як одного з найбільш небезпечних загроз для основ державного суверенітету, Є. П. Сергун запропонував власну норму: ст. 279-1 «Сепаратизм» – 1. «Дії, спрямовані на здійснення виходу суб'єкта Російської Федерації або його частини зі складу Російської Федерації на порушення тери-

торіальної цілісності держави, не зумовлені свідомим нехтуванням Російською Федерацією конституційних та загальноновизнаних на міжнародному публічно-правовому рівні принципів рівноправ'я та самовизначення етносів (народів), що проживають на території Російської Федерації, – караються

2. Ті ж дії, поєднані з організацією збройного заклоту або активною участю в ньому, або які вчиняються із застосуванням насильства чи погрози його застосування, – караються... ».

Примітка. Сепесія, яка вчиняється в антиконституційних, тобто антиліберальних, антидемократичних цілях, за змістом даної статті визнається сепаратизмом»².

З наведеним підходом не можна погодитися з огляду на таке. Термін «сепаратизм» у кримінальному праві зарубіжних держав та міжнародному кримінальному праві не використовується в цілях криміналізації конкретних злочинів як нових серйозних злочинів. Сепаратизм – не кримінально-правове поняття, а як термін характеризує передусім соціально-політичне явище. Охопити єдиною, загальною кримінально-правовою нормою таке складне явище, як сепаратизм, на наш погляд, не видається можливим і доцільним. Зміст поняття «сепаратизм» у правовому відношенні не може бути зведений до конкретного злочину. Оскільки сепаратизм є складним соціальним явищем, то кримінальна відповідальність за сепаратизм взагалі неможлива. Вона може наставати лише за конкретні злочинні діяння, в яких проявляється сепаратизм як явище.

На нашу думку, до злочинних діянь проти основ державного суверенітету слід віднести передусім дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України), посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110), державна зрада (ст. 111), планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437) та інші, суспільна небезпечність яких полягає насамперед у тому, що вони можуть створювати безпосередню загрозу існуванню незалежної (суверенної) України в межах загальноновизнаних державних кордонів.

Територіальна цілісність і політична незалежність держав як головні цінності і як складові суверенітету перебувають під охороною Статуту ООН. Суверенітет, як зазначається в ст. 2 Конституції України, поширюється на всю її територію. У зв'язку з цим кримінально-правова охорона основ державного суверенітету тісно пов'язана з охороною територіальної цілісності держави, оскільки територія є основою для здійснення державного суверенітету.

Аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав засвідчив, що в тій чи іншій формі (зазвичай у складі більш загальних норм) криміналізовано посягання на основи суверенітету (незалежності) держави в кримінальних кодексах переважної більшості країн світу. В кримінальних законах Королівства Данія, Естонської Республіки, Республіки Корея, Литовської Республіки, Республіки Сан-Марино, Турецької Республіки та Швейцарської Конфедерації передбачено спеціальні кримінально-правові норми, присвячені охороні основ державного суверенітету та територіальної цілісності. Кримінальні закони згаданих держав містять статті, у назві або диспозиції

яких використовується поняття «суверенітет». У деяких зарубіжних країнах посягання на основи державного суверенітету та територіальну цілісність може утворювати одну з форм об'єктивної сторони державної зради чи інших злочинних діянь.

В Особливій частині КК України не використовується поняття «державний суверенітет». Слід зазначити, що хоча лише в диспозиції ст. 111 КК України використовується поняття «суверенітет», злочинні діяння проти основ державного суверенітету передбачені розділами I, IX та XX КК України.

У диспозиції ст. 122 «Публічні заклики до насильницького порушення суверенітету Литовської Республіки» КК Литовської Республіки зазначено: «той, хто публічно закликав до насильницького порушення суверенітету Литовської Республіки – зміни її конституційного ладу, повалення законної влади, звому на її незалежність чи порушення територіальної цілісності...». До злочинів проти основ державного суверенітету слід віднести і діяння, передбачене ст. 120 «Колаборування» КК Литовської Республіки: «громадянин Литовської Республіки, який в умовах окупації чи анексії сприяв структурам незаконної влади утвердити окупацію чи анексію, подолати опір мешканців Литви чи який іншими способами допомагав незаконній владі діяти проти Литовської Республіки...». У ст. 118 «Пособництво іншій державі у діях проти Литовської Республіки» цього Кодексу зазначено: «той, хто в мирний час допомагав іншій державі чи її організації діяти проти Литовської Республіки – її конституційного ладу, суверенітету, цілісності території, захисної чи економічної міці...»³. Зазначені діяння передбачені главою XVI «Злочини проти незалежності Литовської держави, територіальної цілісності та конституційного ладу» КК.

КК Естонської Республіки містить у главі II «Злочини проти держави» ст. 62 «Дії, спрямовані проти незалежності і суверенітету», в диспозиції частини першої якої зазначено: «Надання допомоги іноземній державі, організації іноземної держави, особі чи групі осіб, які діють за завданням іноземного громадянина чи іноземної держави, або особі, яка діє за їхнім завданням, у проведенні діяльності на шкоду незалежності і суверенітету Естонської Республіки, якщо воно не поєднане з насильством та відсутні ознаки шпигунства...». У диспозиції частини другої цієї ж статті зазначено: «Дії, спрямовані на насильницький підрив незалежності та суверенітету Естонської Республіки чи на насильницьке порушення територіальної цілісності Естонської Республіки, насильницьке захоплення влади або на насильницьку зміну існуючого державного ладу...»⁴.

У диспозиції ст. 125 глави I «Злочини проти міжнародних інтересів держави» розділу I «Злочини проти інтересів держави» КК Турецької Республіки зазначається: «Особа, яка вчинила діяння, спрямоване на передачу усєї території держави або її частини під владу іноземної держави, на обмеження суверенітету або порушення цілісності держави чи на відокремлення її території...»⁵.

Частина перша ст. 107 «Насильницькі та подібні дії проти іноземного суверенітету» КК Республіки Корея, передбачена розділом «Злочини, пов'язані з міжнародними відносинами», містить диспозицію такого змісту: «особа, яка

перебуває на території Республіки Корея і вчинила насильницькі дії чи дії, які містять погрози, проти суверенітету іноземної держави...». У диспозиції частини другої цієї статті зазначено: «особа, яка образила чи зганьбила суверенітет іноземної держави...»⁶.

Стаття 324 «Посягання на територіальну цілісність і вічну свободу Сан-Марино» розділу IV «Злочини проти держави» глави I «Злочини проти Республіки» КК Республіки Сан-Марино містить диспозицію такого змісту: «будь-яка особа, яка вчиняє діяння, спрямоване на підкорення території Республіки суверенітету іншої держави або на обмеження свободи та незалежності Сан-Марино...»⁷.

У ст. 269 «Порушення територіального суверенітету Швейцарії» розділу XIII «Злочини і проступки проти держави і оборони країни» КК Швейцарської Конфедерації зазначається: «Хто на порушення міжнародного права проникає на територію Швейцарії...». У ст. 299 «Порушення дипломатичного територіального суверенітету іноземної держави» розділу XVI «Порушення відносин з іноземними державами» цього ж Кодексу визначено:

1. Хто порушує дипломатичний територіальний суверенітет іноземної держави шляхом вчинення незаконних дій службовою особою на території іноземної держави або хто на порушення міжнародного права проникає на територію іноземної держави.

2. Хто із застосуванням насильства намагається з території Швейцарії посягнути на державний лад іноземної держави⁸.

Незважаючи на те, що в кримінальному законі Королівства Таїланд не використовується поняття «суверенітет», положення ст. 119 глави III «Злочини проти зовнішньої безпеки Королівства» КК Таїланду насамперед спрямовані на охорону державного суверенітету: «Будь-яка особа, яка вчиняє будь-яку дію з наміром викликати перехід країни чи її частини в залежність до іншої держави або зруйнувати незалежність країни»⁹.

У КК Королівства Данія також не використовується поняття «суверенітет», але є норми, які за своїм змістом спрямовані на його охорону. Глава XII «Злочини проти незалежності і безпеки держави» КК названої держави містить відповідні положення:

«Будь-яка особа, яка з іноземною допомогою, з використанням сили чи з погрозою її застосування вчиняє діяння, спрямоване на те, щоб поширити на Данію чи будь-яку її частину дію іноземних правил або відокремити якусь частину від держави» (§98 (1)).

«Будь-яка особа, яка вчиняє діяння, спрямоване на втягування Данії чи будь-якої союзної держави у війну, ворожу окупацію чи інші військові дії, такі, як блокада чи інші примусові дії, або яка іншим чином намагається з іноземною допомогою порушити незалежність Данії» (§ 99 (1)).

«Будь-яка особа, яка шляхом публічних виступів підбурює втручання іноземної держави у внутрішні справи Данії чи яка створює очевидну небезпеку такого втручання» (§ 100).

«Будь-яка особа, яка під час ворожої окупації вчиняє діяння, спрямоване на схилення окупаючої держави чи будь-якої організації, або людини, пов'язаної з цією державою, до ослаблення незалежності будь-якого державного органу

Данії, або яка отримує незаконну вигоду від будь-якого зв'язку з окупаючою державою чи з будь-якою організацією або людиною, пов'язаною з цією державою, з метою отримання для себе чи для інших осіб особливих привілеїв» (§ 105)¹⁰.

У главі 8 «Злочини проти незалежності і безпеки держави» КК Королівства Норвегія містяться норми, які за своїм змістом спрямовані в тому числі й на охорону основ державного суверенітету. Зокрема, у § 83 вказано: «Той, хто незаконним чином причетний чи сприяє тому, щоб Норвегія або якась частина Королівства потрапила під владу іноземного правління або була приєднана до іншої держави...». У § 86 зазначається, що «покаранню у вигляді тюремного ув'язнення на строк від 3 до 21 року підлягає особа, яка під час війни чи з метою розпалювання війни: підбурює чи закликає до зради, займається пропагандистською діяльністю на користь ворога, поширює неправдиві відомості, які можуть послабити здатність народу до опору; створює, вступає, бере активну участь чи надає суттєву економічну підтримку партії чи організації, яка діє на користь ворога; бере участь у діяльності адміністрації ворога на окупованій норвезькій території; здійснює чи бере участь у комерційній діяльності на користь ворога; будь-яким іншим чином надає ворогу допомогу проти Норвегії чи послаблює здатність Норвегії до опору»¹¹.

У ст. 127 § 1 глави XVII «Злочини проти Республіки Польща» КК Республіки Польща вказано: «Хто з метою позбавлення незалежності, відокремлення частини території або насильницької зміни конституційного ладу Республіки Польща здійснює у змові з іншими особами діяльність, безпосередньо спрямовану на досягнення цієї мети, підлягає покаранню у вигляді позбавлення волі на строк від 10 до 25 років або довічного позбавлення волі»¹².

У ФРН посягання на територіальну цілісність та основи державного суверенітету утворює одну з форм об'єктивної сторони державної зради. Так, у § 81 «Державна зрада Федерації» глави II «Державна зрада» КК ФРН зазначається: «Хто, застосовуючи насильство чи його погрозу, намагається порушити цілісність ФРН чи змінити конституційний порядок, встановлений Основним законом ФРН...»¹³. У КК штату Каліфорнія до злочину проти суверенітету штату віднесено лише такий злочин, як «Зрада штату» (титул 3 «Посягання проти суверенітету штату»)»¹⁴.

КК Грузії¹⁵ містить норму, яка передбачає відповідальність за дії проти Грузії, спрямовані на передачу іноземній державі усїєї території Грузії чи її частини, або відокремлення від території Грузії її частини (ч. 1 ст. 308). Якщо вказані дії зумовили втрату усїєї території Грузії або її частини чи інші тяжкі наслідки, покарання збільшується аж до довічного позбавлення волі. Відповідальність за ст. 308 можуть нести лише іноземні громадяни або особи без громадянства, які не проживають постійно в Грузії. Якщо аналогічні діяння вчиняються громадянами Грузії або особами без громадянства, які постійно проживають в ній, то зазначені дії згідно з положеннями ст. 307 КК Грузії кваліфікуються як державна зрада.

У диспозиції частини першої ст. 309 КК Грузії вказано: «Проведення з іноземною державою, іноземною організацією переговорів у цілях обмеження

суверенітету чи спричинення іншої шкоди державній незалежності Грузії». «Укладення від імені Грузії з іноземною державою чи іноземною організацією антиконституційних договорів, які обмежують державну незалежність Грузії, її суверенітет або які створюють загрозу мирному співіснуванню Грузії з іншими державами, а також надання іншим особам повноважень на укладення подібних договорів» (ч. 2 ст. 308).

Усі названі злочини, що посягають на основи державного суверенітету, розміщені у розділі XI «Злочини проти держави» глави XXXVII «Злочини проти основ конституційного ладу та безпеки Грузії» КК Грузії.

Отже, як свідчить проведений аналіз кримінальних законів зарубіжних країн, кримінально-правові норми, спрямовані на охорону державного суверенітету (незалежності), містяться, як правило, у статтях, спрямованих на охорону водночас і територіальної цілісності. Вказані норми містяться переважно у розділах (главах) під назвою «Злочини проти держави» або «Злочини проти безпеки держави». Кримінальне законодавство зарубіжних країн у досліджуваній сфері містить чимало норм, які можуть бути дієвими та ефективними у протидії злочинам проти основ державного суверенітету, деякі з них потребують ретельного вивчення на предмет впровадження в законодавство України, а також повинні бути враховані при побудові вітчизняної системи злочинів проти основ державного суверенітету.

1. *Саятин С.* Патрицид. Преступление против Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/articles/22090.html>. 2. *Сергун Е. П.* «Сепаратизм» как возможный состав преступления в российском уголовном праве / Е. П. Сергун // *Правовая культура.* – 2013. – № 2. – С. 53–58. 3. *Уголовный кодекс* Литовской Республики / науч. ред. докт. юрид. наук, проф. В. Павилониса; предисл. канд. юрид. наук, доц. Н. И. Мацнева; вступ. статья докт. юрид. наук, проф. В. Павилониса, докт. юрид. наук, доц. А. Абрамовичюса, докт. юрид. наук, доц. А. Дракшене, пер. с лит. канд. филол. наук, доц. В. П. Казанскене. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 470 с. 4. *Уголовный кодекс* Эстонской Республики / науч. ред. и пер. с эстонск. В. В. Запелалова; вступ. статья канд. юрид. наук. доц. СПбГУ Н. И. Мацнева. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2001. – 262 с. 5. *Уголовный кодекс* Турции / предисл. канд. юрид. наук, доц. Н. Сафарова и доктора права Х. Аджара; науч. ред. и пер. с турецк. Н. Сафарова и Х. Бабаева. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 374 с. 6. *Уголовный кодекс* Республики Корея / науч. редактирование и предисловие докт. юрид. наук, профессора А. И. Коробеева; пер. с корейск. канд. филол. наук В. В. Верхоляка. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. – 240 с. 7. *Уголовный кодекс* Республики Сан-Марино / научн. редактирование, вступ. статья докт. юрид. наук С. В. Максимова. Пер. с итальянск. В. Г. Максимова. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 253 с. 8. *Уголовный кодекс* Швейцарии / научн. редактирование, предисл. и перевод с нем. канд. юрид. наук А. В. Серебренниковой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 350 с. 9. *Уголовный кодекс* Таиланда / науч. редактирование и предисловие докт. юрид. наук, проф. А. И. Коробеева, докт. юрид. наук, проф. Ю. В. Голика. – М.: Юрид. центр Пресс, 2005. – 200 с. 10. *Уголовный кодекс* Дании / научн. редактирование и предисловие С. С. Беляева, канд. юрид. наук.; пер. с датск. и англ. канд. юрид. наук С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2001. – 230 с. 11. *Уголовное законодательство* Норвегии / науч. ред. и вступ. статья докт. юрид. наук, профессора Ю. В. Голика; пер. с норвежск. А. В. Жмени. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 375 с. 12. *Уголовный кодекс*

Республики Польша / науч. ред. канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашов, докт. юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецова; вступ. статья канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашова, канд. юрид. наук, проф. Э. А. Саркисовой; пер. с польск. Д. А. Бариллович. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2001. – 234 с. **13.** *Уголовный кодекс* Федеративной Республики Германии / науч. ред. и вступ. статья докт. юрид. наук, профессора Д. А. Шестакова; предислов. доктора права Г.-Г. Йешека; пер. с нем. Н. С. Рачковой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 524 с. **14.** *Літкан В. А.* Національна безпека України: кримінально-правова охорона: навч. посіб. / В. А. Літкан, І. В. Діордіца – К. : КНТ, 2007. – С. 199. **15.** *Уголовный кодекс* Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава; вступ. статья к.ю.н., доц. В. И. Михайлова; обзорн. статья д.ю.н., проф. О. Гамкрелидзе; пер. с грузинск. И. Мериджанашвили. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 409 с.

Kubalskiy V. Criminal legal protection of bases of state sovereignty is on legislation of foreign countries

In the article the criminal legislative of foreign countries is examined in part of responsibility for criminals against bases of state sovereignty.

To one of the priority areas of criminal law reform include improving Ukraine guarantees state sovereignty. In modern conditions one of the most actual directions of domestic criminal lawful policy is counteraction crimes against bases of state sovereignty of Ukraine. To the criminal acts against bases of state sovereignty belong before all trenching upon territorial integrity and inviolability of Ukraine, high treason, planning, preparation, unleashing and prosecution of aggressive war, and also other acts, the public danger of which consists foremost of that they can create an instant danger existence of the independent (sovereign) state within the limits of existent territory.

The meaning of «separatism» in legal terms cannot be reduced to a particular crime. As separatism is a complex social phenomenon, the criminal responsibility for separatism altogether impossible. It can occur only for specific criminal acts, which manifests separatism as a phenomenon.

An analysis of the criminal legislation of foreign countries indicates that in one form or another (usually as part of a more general rules) criminalized criminal trespasses on the bases of sovereignty (independence) of the state in the criminal codes of most priority countries. The criminal laws of the Kingdom of Denmark, the Republic of Estonia, the Republic of Korea, the Republic of Lithuania, the Republic of San Marino, the Republic of Turkey provides special criminal law, aimed at protecting state sovereignty and territorial integrity. In some countries, criminal trespasses on the bases of state sovereignty and territorial integrity can be qualified as treason or other criminal acts.

Criminal law aimed at protecting state sovereignty (independence), contains, as a rule, articles, aimed both at protecting territorial integrity. As evidenced by the analysis of criminal laws of foreign countries, criminal law aimed at protecting state sovereignty (independence), are usually in the article on the protection of territorial integrity. These rules are contained mainly in sections (chapters), entitled «Crimes against the state» or «Crimes against state security». The criminal law of foreign countries in the study field contains many rules that can be efficient and effective in combating crimes against bases of state sovereignty, some of them require thorough examine in order to implement the legislation of Ukraine and should be taken into account in the construction of the system of crimes against bases of state sovereignty.

Key words: *bases of state sovereignty, criminal legal protection, crimes against bases of state sovereignty, legislation of foreign countries.*